

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) รัฐบาลมุ่งกระจายการพัฒนาสู่ภูมิภาค โดยการกำหนดเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมในพื้นที่ต่างจังหวัด และเป็นรูปธรรมชัดเจนเมื่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) โดยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ทั้งนี้เพื่อลดความแออัดของกรุงเทพมหานคร และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อมา ได้มีข้อกำหนดไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมลพิษในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยนโยบายการกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคนี้เอง ส่งผลให้มีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมไปสู่พื้นที่รอบนอกของกรุงเทพมหานครมากขึ้น

สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามศักยภาพของพื้นที่นั้นเป็นเมืองเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันภาคเกษตรลดความสำคัญลง และมีการพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น จากการรายงานการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาภาคกลางตอนบน โดยองค์การร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น(JICA) (รายงานการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาภาคกลางตอนบน,2533) พบว่าในด้านอุตสาหกรรม ภาคกลางตอนบนมีความได้เปรียบทางด้านแหล่งที่ตั้ง และการที่มีแรงงานอยู่จำนวนมาก แต่ในภาคกลางตอนบนมีประเภทอุตสาหกรรมที่จำกัดอยู่เฉพาะการแปรรูปการเกษตร การทำเหมืองแร่ เซรามิค และอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานทางด้านการศึกษา และไฟฟ้า ภาคกลางตอนบนยังไม่สามารถที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมได้อย่างเพียงพอ ยกเว้นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการลงทุนจากต่างประเทศ เมื่อพิจารณาศักยภาพ และข้อจำกัดของภาคกลางตอนบน มีเพียงอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร และวัสดุก่อสร้างเท่านั้น ที่มีความได้เปรียบในการพัฒนาให้เกิดขึ้น และรวมถึงอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่จะมีบทบาทรองรับแรงงานตามฤดูกาลในภาคเกษตร การศึกษาดังกล่าวได้มีการระบุพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ในภาคกลางตอนบน 4 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ทางตอนใต้ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่สระบุรี-บ้านหมี่-ท่าเรือ-หนองแค-แก่งคอย (แหล่งอุตสาหกรรมหลักสระบุรี) รวมทั้งพื้นที่เขตเมืองหลัก และบริเวณใกล้เคียงตามแนวทวงภาค ทั้งทางทิศเหนือไปได้ และตะวันออก และพื้นที่ชนบท และได้มีการเสนอกลยุทธ์การพัฒนา ในประเด็นการจัดการพื้นที่อุตสาหกรรมว่า "ควรมีการพัฒนาและจัดการนิคมอุตสาหกรรมอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการกำหนดเขตอุตสาหกรรมตามเค้าโครงการใช้ที่ดินส่วนรวมของภาค เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการบริการต่างๆ อุตสาหกรรมทุกแห่งควรมีการติดตั้งระบบกำจัดกากของเสีย นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมแป

จากผลของการพัฒนาดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายด้าน เช่น โรงงานอุตสาหกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องขยายออกไปรุกล้ำเขตเกษตรกรรมระบบชลประทาน และสภาพธรรมชาติของที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ปัญหาขาดแคลนระบบสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งได้รับการประกาศเป็นมรดกโลก ผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ ซึ่งพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์น้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปาของการประปานครหลวง เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำการศึกษาเพื่อวางแผนรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมและเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพที่ตั้ง รูปแบบการกระจายตัวของประเภทและแหล่งอุตสาหกรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อวิเคราะห์และประเมินข้อดี ข้อเสียของการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่มีต่อจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่ศึกษาคครอบคลุมพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งจังหวัด รวม 16 อำเภอ เนื้อหาการศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532-2538 และผลกระทบของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และสภาพแวดล้อม

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากหน่วยงานต่างๆ
3. ศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา
4. สรุปข้อดี ข้อเสียของการพัฒนาอุตสาหกรรมในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต
5. เสนอแนะผังการใช้ที่ดิน ผังระบบชุมชน และผังโครงข่าย เพื่อการพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรม

รูปเกษตร และอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น และในการศึกษาเรื่องการพัฒนาเมืองของรายงานฉบับนี้ ยังเสนอแนะให้เมืองอยุธยา เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว และเมืองศูนย์กลางระดับภาค(ศูนย์กลางย่อย) มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม มีชุมชนหนาแน่น เจ้าเจ็ด บางปะอิน โคกม่วง เป็นชุมชนรอง และมีกิจกรรมของพื้นที่ในด้านการปลูกข้าวแบบเข้มข้น และอนุรักษ์พื้นที่ปลูกข้าว รวมถึงกิจกรรมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมปลอดภัย ประกอบกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเขตต่อเนื่องกับภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การคมนาคมขนส่งสะดวกทั้งทางบก-ทางน้ำ และอยู่ใกล้กับท่าอากาศยานกรุงเทพฯ นอกจากนี้ราคาที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมื่อเทียบกับกรุงเทพมหานครและปริมณฑลยังนับว่าถูกมาก ด้วยความได้เปรียบในเรื่องที่ตั้งดังกล่าว จึงทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลายเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวด้านการลงทุนภาคอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศแห่งหนึ่ง ต่อเนื่องจากภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเกิดการพัฒนาศูนย์ของจังหวัดให้เป็นแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม ในพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดบริเวณเขตติดต่อกับ จ.ปทุมธานี ได้แก่ อ.บางปะอิน อ.วังน้อย อ.บางไทร ขึ้นไปถึง อ.พระนครศรีอยุธยา อ.อุทัย อ.เสนา พื้นที่เหล่านี้เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ และนับวันจะทวีความหนาแน่นมากยิ่งขึ้น ในเขตพื้นที่ 6 อำเภอดังกล่าว มีโรงงานตั้งอยู่มากกว่า 3 ใน 4 ของโรงงานที่มีอยู่ทั้งหมด ปรากฏเป็นย่านอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด มีการประกาศเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน นิคมอุตสาหกรรมไเอเทค ในเขต อ.บางปะอิน นิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร ใน อ.บางปะหัน สวนอุตสาหกรรมโรจนะ ใน อ.อุทัย เขตประกอบการอุตสาหกรรมใน อ.เสนา และ อ.วังน้อย และการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ขยายเลยขึ้นไปถึง อ.นครหลวง อ.ท่าเรือ และ อ.ภาชี ซึ่งทางราชการมิได้วางแผนเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมมาก่อน

ปัจจุบันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีนิคมอุตสาหกรรม 3 แห่ง สวนอุตสาหกรรม 1 แห่ง และเขตอุตสาหกรรม 1 แห่ง ในการที่โรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาก่อตั้งมากขึ้น ได้ดึงดูดแรงงานที่อยู่ในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรและเดินทางไปกลับเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ในหลายพื้นที่ยังขาดการวางผังเมือง จึงทำให้มีโรงงานกระจัดกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ ด้วยเหตุดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมาเป็นเพื่ออุตสาหกรรม และมีการใช้ที่ดินเพื่อกิจการอื่นตามมาคือ ย่านที่พักอาศัย ย่านธุรกิจการค้า เพื่อรองรับจำนวนแรงงานที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมนอกจากนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังมีแผนและโครงการพัฒนาอื่นๆ เช่น แผนพัฒนาจังหวัด แผนหลักเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โครงการศูนย์ราชการและเมืองใหม่ เป็นต้น ซึ่งแผนและโครงการพัฒนาเหล่านั้นยังขาดการประสานงานระหว่างกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกัน

1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานรัฐและเอกชนหลายแห่งดังนี้

1. หน่วยงานส่วนกลาง

- สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กรมการผังเมือง
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- การรถไฟแห่งประเทศไทย
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- กรมทางหลวง
- กรมพัฒนาที่ดิน

2. หน่วยงานส่วนท้องถิ่น

- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- แขวงการทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สำนักงานเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา
- สำนักงานผังเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เอกสารต่างๆ จากห้องสมุด

4. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม

1.6 ข้อจำกัดในการศึกษา

1. ความคลาดเคลื่อนของข้อมูล เนื่องจากหน่วยราชการหลายแห่งให้ข้อมูลไม่ตรงกัน และไม่สามารถตรวจสอบได้
2. ข้อมูลจากหน่วยงานไม่สอดคล้องกับสภาพเป็นจริง
3. มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาอุตสาหกรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม